

# Kroniek

J.W. van der Jagt

## Kerkconcept

**Zo zijn we aan de hand van de cijfers in ons handboek aangekomen bij de voordeur van de evangelische gemeenten. Over die gemeenten schrijft de redacteur: ‘Ook de evangelische groeien niet. Naast een paar megakerken zijn er toch veel gemeenten die achteruit gaan’ (p. 496). Velen vinden dus de voordeur. Het zijn ook velen die via de achterdeur vertrekken.**

Evangelische gemeenten kunnen aantrekkingskracht hebben. Ze vertonen ook missionaire ijver. Er is al vaker op gewezen dat evangelische gemeenten niet groeien doordat ongelovigen zich tot Christus bekeren. De aanwas komt vooral uit bestaande kerken die nog wel eens (heel oppervlakkig) als ‘traditionele kerken’ worden betiteld. Er is eerder al wel eens op gewezen dat gelovigen die lid worden van een evangelische gemeente, dat niet altijd blijven. C. Trimp schreef eens dat ‘de evangelische beweging dezelfde indruk maakt als een groot verkeersplein: men komt van allerlei kant, neemt deel aan het verkeer op het ene plein om daarna toch elk in eigen richting te verdwijnen: de eigen keus van brede of smalle straten. Iedereen kómt op het plein, maar niemand moet daar uiteindelijk wézen’ (*Kerk in aanbouw*, p. 126).

Wat hij over de evangelische *beweging* schrijft, geldt ook voor evangelische *gemeenten*. Dat blijkt uit onderzoek dat vorig jaar gedaan is en waarvan laatst het rapport verschenen is met als titel *Ooit evangelisch*. Dit onderzoek, gedaan door Otto de Bruijne, Karin Timmerman (journalist van *Trouw*) en Peter Pit (predikant), laat de schaduwkant van het evangelisch kerk-zijn zien. Onder het succes van de missionaire ijver aan de voordeur is lang verborgen gebleven dat de achterdeur van deze gemeenten ook frequent wordt gebruikt. De Bruijne, zelf evangelisch voorganger, zag een groot verloop en deed onderzoek onder 103 voormalige leden van een evangelische gemeente, die lid waren van 186 gemeenten. De uitkomst daarvan laat inderdaad een grote doorstroom zien en de verhalen van de uittrekers zijn onthullend.

Er komen zaken aan de orde die altijd al als kritiek op de evangelische gemeenten naar voren zijn gebracht, zoals het gevaar van charismatische leiders met hun sterk persoonlijk gezag, of dat de leden geestelijk en emotioneel sterk afhankelijk kunnen zijn van de leiding van de gemeente. En zo is er meer te noemen. Toch zou het niet goed zijn om bij dit onderzoek te denken: ‘Zie je wel, dat heb ik altijd al gedacht.’ Ook hier geldt: wie meent te staan, moet erop letten om niet te vallen. Ik heb niet voor niets geopperd om ook als Gereformeerde Kerken te onderzoeken waarom uittrekers de kerk verlaten. Trouwens, bij een dergelijk onderzoek komen natuurlijk vooral de kritische stemmen aan het woord. Dat vertekent het beeld. Er zijn ongetwijfeld ook andere stemmen en positieve ervaringen.

Het is niet mijn bedoeling om op allerlei onderdelen van het onderzoek in te gaan. Er zijn drie zaken die ik naar voren wil brengen.

Uit het onderzoek blijkt dat degenen die zich onttrekken, gemiddeld 18 jaar lid van een gemeente geweest zijn. Het zijn doorgaans betrokken en actieve gemeenteleden. Denkend aan de vergelijking met een verkeersplein is het kennelijk niet zo dat men vrij snel weer een of andere richting inslaat. De betrokken activiteit laat zien dat men zich geruime tijd wel thuis voelt in de gemeente.

Het tweede wat opvalt, is dat de reden om te vertrekken destijds de reden was waarom men zich bij de gemeente voegde. Dan gaat het om geborgenheid, enthousiasme, ruimte voor emotie, de losse structuur en de geloofszekerheden die in de gemeente gelden. Kennelijk geven deze aspecten die eerst aantrekkelijk waren, op de duur onvoldoende om lid van de gemeente te blijven.

En het derde wat ik naar voren haal, is wat De Bruijne aanwijst als een van de oorzaken van het vertrek van leden. ‘De evangelische beweging is ontstaan als reactie op de traditionele kerken. Er is geen kerkconcept maar een conferentieconcept. De sprong van conferentie naar plaatselijke gemeente blijkt in de praktijk een buiteling te zijn en soms een salto mortale. Wat men in de conferentie op de bergtop beleeft, wil men 52 keer per jaar herhalen op plaatselijk niveau. Als het gaat om lange adem, herderlijke zorg en prediking schiet dit kerkbeeld te kort’ (*Trouw*, 2 april 2009). Met het conferentieconcept bedoelt de Bruijne dat men een conferentie kan bezoeken uit behoefte om de geestelijke accu op te laden en om vervolgens in de gemeente vanuit de ontvangen bezieling verder te gaan. Hij geeft aan dat dit concept, dat voor een conferentie geschikt kan zijn, zich niet leent voor het leven van de gemeente.

Het komt mij voor dat De Bruijne hier vanuit de praktijk van de evangelische gemeente behartigenswaardige dingen opmerkt.

In de Gereformeerde Kerken hoor je nog wel eens het pleidooi voor zaken die als sterke punten van een evangelische gemeente worden gezien: lossere structuren, meer emotie en enthousiasme. Dat pleidooi bedoelt niet het minst om oudere en jongere gemeenteleden vast te houden. Het onderzoek en de opmerkingen van De Bruijne laten ons kritisch over dit pleidooi nadenken. Je kunt op die wijze gemeenteleden een tijdlang betrokken maken en vasthouden, maar op de duur is het onvoldoende. Wat men zoekt en meent gevonden te hebben, wordt de reden om heen te gaan. Ik vermoed dat dit ermee te maken heeft dat de lossere structuur, het enthousiasme en de grotere emotie op de duur ook weer gewoon worden.

Het concept van een conferentie leent zich niet voor de opbouw van de kerk. Op een conferentie kan enthousiasme oplaaien en gevoed worden. Maar men kan niet op de top blijven leven. Het gewone leven speelt nu eenmaal niet op de toppen, maar in de dalen van het gewone leven. Daar heb je niet het meeste aan de piekervaringen, maar wel aan geregelde voeding en kleding en gewone dagelijkse activiteit. In het kerkelijke leven is het wat dat betreft niet anders dan in de andere zaken van het leven.

Daar komt nog iets bij. Is een kerkconcept vanuit de conferentie niet sterk beheerst door onze behoefte, onze emotie en ervaring? Hoe lang duren onze behoefte en emotie? Hoe wisselend zijn we daar niet in? Als we denken aan wat we belijden over Christus en de kerk, zien we niet een kerk die voortkomt uit onze behoefte en emotie. Ze wordt door Christus vergaderd, beschermd en onderhouden. In deze belijdenis gaat het Woord van God vóór onze ervaring en de roeping van Christus vóór onze keus. Hij roept. Wij mogen Hem volgen. Wij kunnen ook alleen maar volgen. We belijden niet voor niets een kerkelijke roeping waar we niet tegenin mogen gaan. Is het niet juist die roeping die ons motiveert om onze plaats in de kerk in te nemen, ook als het enthousiasme minder wordt en als onze ervaring ‘gewoon’ wordt? En is volharding in het geloof niet het meest gebaat bij het geregelde onderhoudswerk van trouwe kerkgang, prediking, catechese, pastoraat, het kerkenraadswerk en zoveel ander ‘gewoon’ kerkopbouwwerk? Dan zoek je niet de kerk waar je met jouw emotie en ervaring je thuis

voelt. Je richt je naar Christus, ook als zijn gemeente tegenvalt en niet aan jouw behoeften voldoet. Het volgen van Christus is een zegen. Wordt zijn zegen niet ontvangen doordat we het kruis van Christus dragen?

Afgesloten op 29 april 2009.